

Гуля В. І.
студентка ФММ
ORCID: 0009-0007-0980-635X;
Скоробогатова Н. Є.
канд. екон. наук, доц.,
доцент кафедри міжнародної економіки
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря
Сікорського», м. Київ, Україна
ORCID: 0000-0002-2741-7629

ОСОБЛИВОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ ЯК СУБ'ЄКТІВ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

В умовах економічної нестабільності та зростання фінансових ризиків особливого значення набувають механізми забезпечення сталості та стимулювання інвестиційної активності. Важливу роль у цьому процесі відіграють страхові компанії, які, крім основної функції захисту від ризиків, є вагомими учасниками інвестиційного ринку. У розвинених країнах страхові компанії виступають потужними інституційними інвесторами, конкуруючи з банками та іншими фінансовими установами. В Україні ж їхня інвестиційна діяльність на даний час залишається на низькому рівні через певні економічні чинники та наявність нормативно-правових обмежень.

Водночас, ефективне використання страхових ресурсів є важливим фактором активізації інвестиційного процесу та стимулювання економічного зростання країни. Страхові компанії мають унікальну особливість – можливість тимчасового розпорядження коштами страхувальників, що створює значний потенціал для формування джерел інвестування.

Метою даного дослідження є аналіз особливостей діяльності страхових компаній як суб'єктів інвестиційного ринку України, визначення проблем та перспектив їхньої інвестиційної активності, а також оцінка впливу цих процесів на національну економіку.

Страхова компанія є суб'єктом страхового ринку, який, відповідно до отриманої ліцензії, бере на себе зобов'язання за певну плату відшкодувати страхувальникові або іншим учасникам страхового ринку завданий страховим випадком збиток або виплатити страхову суму [4, с. 97]. Окрім здійснення страхової діяльності, страхові компанії також можуть займатися інвестиційною діяльністю, а саме вкладення тимчасово вільних грошових коштів у прибуткові об'єкти, цінні папери, облігації, галузі народного господарства тощо.

Страхові компанії класифікуються за різними ознаками:

- за формою вони поділяються на приватні, публічно-правові, акціонерні, товариства взаємного страхування та державні;
- за характером діяльності виділяють спеціалізовані, універсальні та перестраховальні;
- за територію діяльності страхові компанії поділяються на місцеві, регіональні, національні та міжнародні (транснаціональні);
- за розміром виділяють значні, середні та дрібні [4, с. 97].

Функціонування страхових компаній на українському ринку визначається низкою нормативних документів, основним серед яких є Закон України «Про страхування».

Як вищенаведено, крім страхових послуг, страхові компанії також здійснюють інвестиційну діяльність за допомогою тимчасово вільних коштів, що надходять від страхувальників. У сучасних умовах ринкової економіки страхові компанії виступають потужними інституційними інвесторами. Інвестиційний потенціал страхової компанії складається з коштів страхувальників у вигляді страхових премій і власного капіталу, який формується за рахунок внесків акціонерів або учасників з подальшим відрахуванням коштів до резервів і фондів [2, с. 759]. Зазначені активи можуть виступати потенційним джерелом фінансування. Особливості саме інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні визначаються Постановою правління Національного банку України «Про затвердження Положення про встановлення вимог щодо забезпечення платоспроможності та інвестиційної діяльності страховика». Згідно з даним документом, основні вимоги до страховика як до інвестора включають наступні:

- страхова компанія зобов'язана підтримувати достатній рівень капіталу з метою гарантування виконання всіх своїх зобов'язань перед страхувальниками, зокрема, вона повинна підтримувати коефіцієнт платоспроможності на рівні, визначеним регулятором;
- інвестиції страхової компанії мають бути диверсифіковані, тобто розподілені між різними фінансовими активами задля уникнення можливих ризиків;
- інвестиції страхової компанії мають бути спрямовані у ліквідні активи;
- для страхової компанії встановлюються певні обмеження на інвестування в ризикові активи.

Одним з ключових показників, що характеризує можливість страхової компанії займатись інвестиційною діяльністю є чисті страхові премії. Це сума коштів, отримана за надання страхових послуг. На рис. 1 зображено динаміку зміни суми чистих страхових премій за 2020–2024 рр.

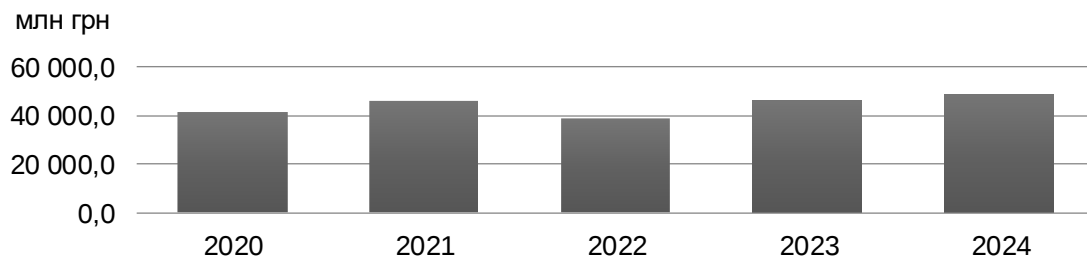

Рисунок 1 – Динаміка зміни суми чистих страхових премій страхових компаній України за 2020–2024 рр.

Джерело: розроблено авторами на основі [3].

Аналіз динаміки свідчить про позитивні зміни у страховому ринку: попри зменшення кількості страхових компаній з 210 у 2020 році до 65 у 2024 році, сума чистих страхових премій зростає, що вказує на поступове вдосконалення ринку страхових послуг України.

Попри значний потенціал інвестиційна діяльність страховиків на ринку України все ще залишається на низькому рівні через низку економічних, регуляторних та політичних чинників.

Однією з основних проблем страхового ринку в Україні є низький рівень довіри серед споживачів. Аналіз аналітичних даних дозволив визначити можливі причини недостатнього рівня довіри. По-перше, недостатня прозорість діяльності страховиків, яка ускладнює процес оцінювання їх доброчесності та платоспроможності; по-друге, низький рівень страхових виплат, які часто не покривають реальні збитки застрахованих осіб; по-третє, високий рівень шахрайства, що є досить актуальною загрозою на даний момент. Низький рівень довіри породжує малий попит на страхові послуги, який і так спричинений низькою платоспроможністю населення через політичні та соціально-економічні труднощі в країні: воєнний конфлікт, стрімку інфляцію, регулярне підвищення валютного курсу та загальну невизначеність.

Крім того, серед вагомих перешкод, що заважають розвитку інвестиційної діяльності страхових компаній, науковці також визначають відсутність єдиної державної стратегії розвитку національного страхового ринку, що, в свою чергу, призводить до постійної зміни регулятора і, відповідно, загальних бачень розвитку національного страхового ринку його представниками; недосконалість і фрагментарність нормативно-правової бази у сфері страхування, що значно ускладнює правове регулювання і не забезпечує належною мірою захист прав споживачів [1, с. 288]. Зазначені проблеми вказують на нестабільну ситуацію на українському ринку страхових послуг, що значно стримує розвиток цього стратегічного сектору економіки та зменшує потенціал інвестування.

Таким чином, вважаємо, що страхові компанії, як інституційні інвестори, є одним з важливих суб'єктів функціонування фінансової системи та мають великий потенціал для подальшого розвитку. Однак, на даний час інвестиційний потенціал даного учасника інвестиційного ринку використовується не повною мірою через певні виклики, які потребують якнайшвидшого вирішення. Для вирішення вищезазначених проблем вважаємо за доцільне розробити комплексні механізми страхових виплат, які допоможуть достовірно оцінити та покрити всі реальні збитки застрахованої особи; створити спеціальні державні структури або комітети по боротьбі з шахрайством у страховому секторі; визначити чітку стратегію розвитку національного страхового ринку України; вдосконалити законодавство щодо страхової діяльності шляхом його узгодження з іншими нормативними документами. Вважаємо, що комплексний підхід до реалізації зазначених кроків, дозволить активізувати інвестиційну діяльність страхових компаній та підвищити її ефективність, а також сприятиме підвищенню фінансової стабільності та соціально-економічного розвитку держави.

Список використаних джерел

1. Коцюрба О. Ю., Насипайко Д. С. Страховий ринок України: сучасний стан та проблеми розвитку. Центральнотраїнський науковий вісник. Економічні науки, 2020, вип. 5(38). с. 284–291. URL: [https://economics.kntu.kr.ua/pdf/5\(38\)/31.pdf](https://economics.kntu.kr.ua/pdf/5(38)/31.pdf) (дата звернення: 31.03.2025)
2. Мілошевич Н.В. Інвестиційна діяльність страхових компаній в Україні. Економіка і суспільство. Серія: Гроші, фінанси і кредит. Випуск № 16 / 2018. с. 758-763 URL https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/115.pdf (дата звернення: 30.03.2025)
3. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 29.03.2025)
4. Терещенко Т. Є., Заволока Л. О., Пономарьова О. Б. Страхування (у схемах, таблицях, коментарях) : навч. посібник. – Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2020. 221 с. (Серія «Бізнес. Економіка. Фінанси») URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3bac_finan/Tereshchenko_Posibnyk_-STRAKHUVANNYA.pdf (дата звернення: 29.03.2025)